

סביבה פדגוגית

הסביבה הלימודית בבית הספר מתייחסת לכול הגורמים האנושיים והחומריים המשפיעים על הסביבה והמעורבים בפעילותה. עד כה עסקנו בהיבטים שונים של האקלים הבית ספרי, דוגמת יחסים בין השותפים ללמידה, תחושת מוגנות וביטחון, משמעת והתנהגות, סביבה פיזית בבית הספר ועוד. בחלק זה של הדוח נעסוק בהיבטים שונים של **הסביבה הפדגוגית**, דהיינו הסביבה שבה מתרחשים תהליכי ההוראה-למידה-הערכה של התלמידים (בבית הספר או מחוצה לו) ואשר יש בהם כדי לקדם את הידע, המיומנויות וההישגים הלימודיים של התלמידים.

החלק העוסק בסביבה הפדגוגית מציג טווח רחב של נושאים הקשורים להיבטים רגשיים-מוטיבציוניים שחוה הלומד, לדרכי הוראה-למידה-הערכה, לתרבות בית-ספרית תומכת למידה, לפיתוח מקצועי של מורים, לחינוך חברתי-ערכי בבית הספר ועוד.

היבטים רגשיים-מוטיבציוניים בלמידה

חלק זה עוסק בהיבטים הרגשיים-מוטיבציוניים בלמידה, תוך התמקדות ברמת הסקרנות והמוטיבציה ללמידה של התלמידים ובמאמצי בית הספר לעודד אותה, קרי, המידה שבה המורים מצפים מהתלמידים להתאמץ בלימודים, מאמינים ביכולותיהם של התלמידים ומעודדים אותם להעמיק בנושאי הלימוד. יש לציין כי היבטים אלו מקבלים בתקופה האחרונה משנה חשיבות לאור מאמצי משרד החינוך לקידום למידה פעילה, רלוונטית ובעלת ערך ללומד ולחברה.

8.2 מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים – דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע

בעוד שבתת הפרק הקודם תארנו את המידה שבה התלמידים לומדים מתוך עניין וסקרנות בלמידה, תת פרק זה בוחן את המידה בה בית הספר מעודד את המוטיבציה והסקרנות בקרב התלמידים.

המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד המוטיבציה והסקרנות בקרב התלמידים" מבקש לבחון את המידה שבה התלמידים חשים שמוריהם מעודדים אותם להתעמק בלמידה, מצפים מהם להתאמץ בלימודים ומאמינים ביכולתם להצליח.

נתונים אלה נאספו בקרב כלל התלמידים מכל שלבי החינוך: יסודי (ה'ו'), חט"ב (ז'ט') וחט"ע (י'י"א). תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם לאורך זמן בין השנים תשע"ה-תשע"ז, ולאחר מכן מוצגים נתוני תשע"ז של המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו. הנתונים מוצגים בחלוקה לפי שכבות גיל, בעבור כלל בתי הספר, בתי ספר דוברי עברית ובתי ספר דוברי ערבית. הנתונים נאספו לראשונה בשנה"ל תשע"ה.

להלן פירוט ההיגדים המרכיבים מדד זה כפי שהם מוצגים בשאלון:

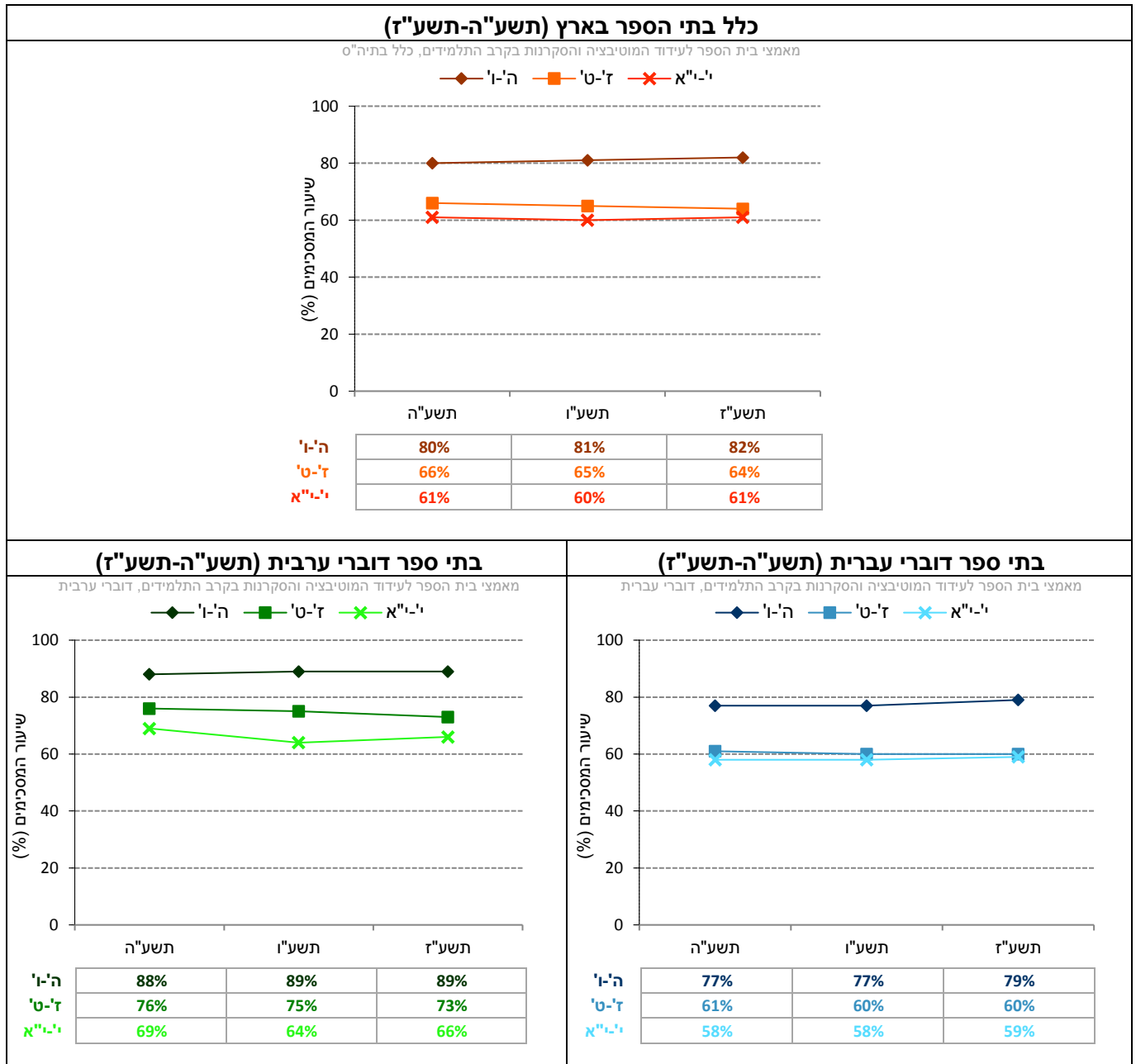
מדד מסכם: מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים*
א. "רוב המורים שלי נותנים לי הרגשה שאני יכול להצליח בלימודים"
ב. "רוב המורים מצפים מכל תלמיד להתאמץ בלימודים"
ג. "רוב המורים נותנים לי תחושה שהמחשבות והדעות שלי הן חשובות ובעלות ערך"
ד. "רוב המורים מעודדים אותי להתעמק בנושאי הלימוד שמעניינים אותי (למשל: לשאול שאלות, לחקור את הנושא וכו')"

* סולם התשובות להיגדים היה בן חמש דרגות ונע מ"מסכים מאוד" (5) ועד "מאוד לא מסכים" (1). לצורכי הדיווח על הממצאים סווגו המשיבים שציינו את שני הערכים הגבוהים ביותר בסולם (מסכים או מסכים מאד) כמסכימים עם ההיגד, וחושב שיעורם (באחוזים). המדד המסכם חושב כממוצע של אחוזי המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד. בהתאמה, ערכי המדד נעים בין 0 ל-100.

השוואה לאורך שנים של המדד המסכם (תשע"ה-תשע"ז)

בתרשים 58 מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים" בשנים תשע"ה-תשע"ז (לפירוט נוסף ראו נספח 2).

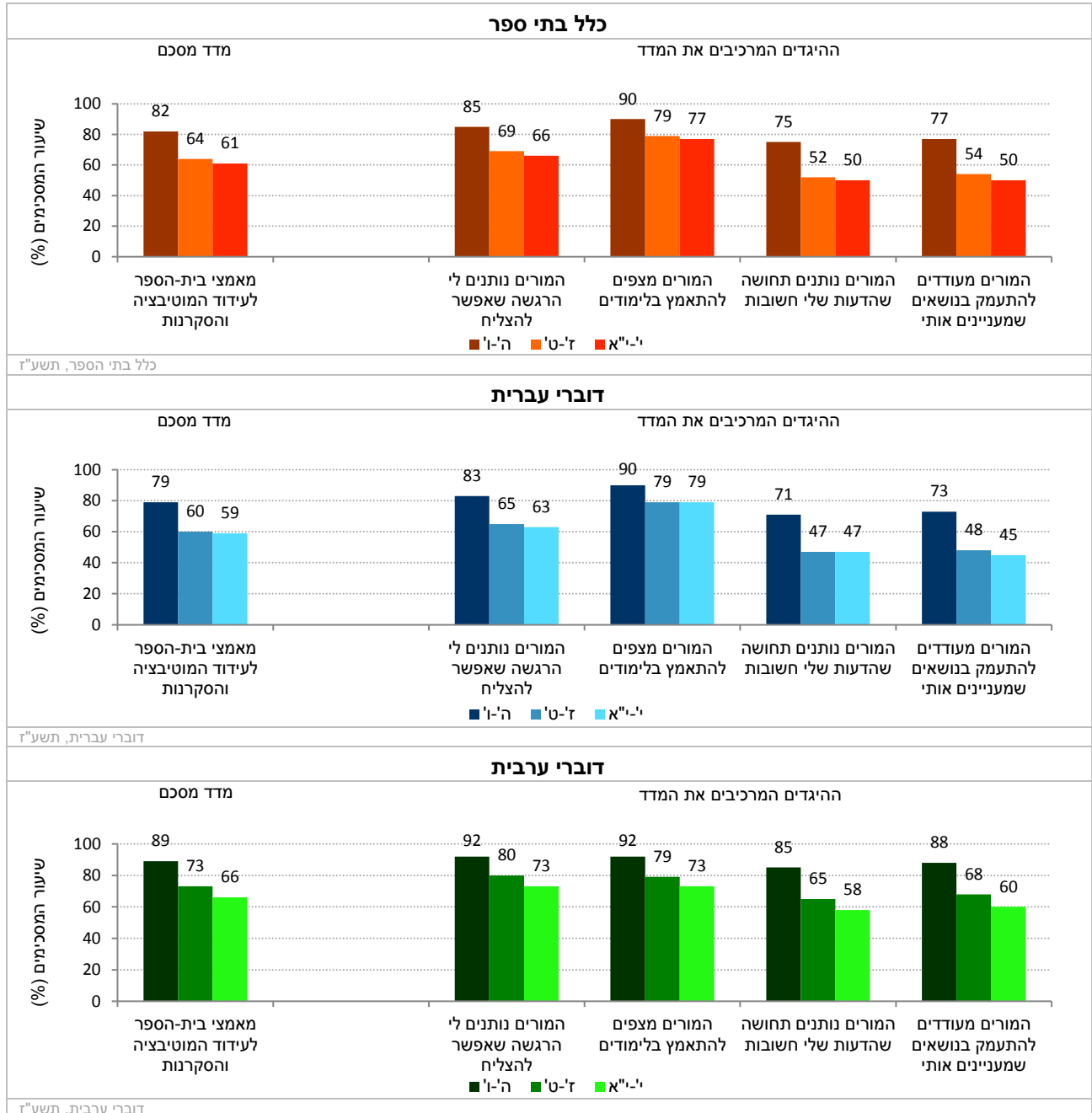
תרשים 58: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות בקרב התלמידים: נתוני המדד המסכם בשנים תשע"ה-תשע"ז

נתוני המדד המסכם וההיגדים המרכיבים אותו (תשע"ז)

בתרשים 59 מוצגים נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד המוטיבציה והסקרנות בקרב התלמידים" וההיגדים המרכיבים אותו בשנה"ל תשע"ז לפי שכבות גיל בכלל בתי הספר, בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית (לפירוט נוסף ראו נספח 2).

תרשים 59: דיווחי התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד המוטיבציה והסקרנות: שיעורי המסכימים (באחוזים) עם הנאמר בהיגדים לפי מגזר שפה ושכבות גיל (תשע"ז)

פרק 8: ממצאים עיקריים

מסוגלות, סקרנות ועניין בלימודים לפי דיווחי התלמידים (יסודי חט"ב וחט"ע)

- החל מתשע"ה נבדק לראשונה המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה". מדד זה מבקש ללמוד באיזו מידה התלמידים לומדים מתוך סקרנות, מגלים עניין בלימודים ומייחסים להם ערך, ועד כמה הלימודים מקנים לתלמידים תחושה של מסוגלות וביטחון ביכולותיהם.
- שיעורי ההסכמה עם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" בקרב תלמידים בשכבות הגיל ה'-ו' היו גבוהים יותר (78%) בהשוואה לתלמידים בשכבות הגיל ז'-ט' (57%) ו-י"א (50%).
- בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי עברית נרשמו שיעורי הסכמה גבוהים יותר באופן משמעותי עם המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" בשלוש שכבות הגיל (89% בהשוואה 74% בה'ו', 72% בהשוואה ל- 51% בז'-ט' ו-65% בהשוואה 43% בי"א).
- בשלוש השנים (תשע"ה-תשע"ז) בהם נבדק המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלימודים" נרשמה יציבות בשיעורי ההסכמה בשכבת הגיל ה'-ו' בקרב דוברי ערבית ועלייה קלה (3%) בקרב דוברי עברית. בשכבות הגיל ז'-י"א לעומת זאת נרשמה ירידה של כ-3% בקרב דוברי ערבית ושל כ-5% בקרב דוברי ערבית.
- בחינת ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם מלמדת, כי שיעורי ההסכמה הגבוהים ביותר נרשמו עם ההיגדים "אני בטוח שאוכל להצליח בלימודים גם אם המשימות יהיו קשות" ו"הדברים שמלמדים בבית הספר מקנים לי ידע רב וחשוב" ואילו שיעורי הסכמה נמוכים יחסית נרשמו עם ההיגדים "אני נהנה מהדברים שאני לומד בבית הספר" ו- "אני מרגיש סקרנות ועניין כלפי הדברים שאני לומד בבית הספר".

מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות לפי דיווחי התלמידים (יסודי חט"ב וחט"ע)

- החל מתשע"ה נבדק לראשונה המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד המוטיבציה והסקרנות" בקרב תלמידים משלוש שכבות הגיל.
- בדומה למדד "מסוגלות, סקרנות ועניין בלימודים" גם במדד "מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות" נרשמו בשכבת הגיל ה'-ו' שיעורי הסכמה גבוהים (82%) יותר בהשוואה לשיעורי ההסכמה בשכבות הגיל ז'-ט' (64%) ו-י"א (61%).
- בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי עברית נרשמו שיעורי הסכמה גבוהים יותר עם המדד "מאמצי בית הספר לעידוד המוטיבציה והסקרנות" בכל שכבות הגיל (89% בהשוואה 79% בה'ו', 73% בהשוואה ל- 60% בז'-ט' ו-66% בהשוואה 59% בי"א).
- השוואות רב שנתיות (תשע"ה-תשע"ז) מצביעות על יציבות בשיעורי ההסכמה עם "מאמצי בית הספר לעידוד המוטיבציה והסקרנות" בשני מגזרי השפה ובכל שכבות הגיל, למעט ירידה קלה בקרב חט"ב וחט"ע דוברות ערבית.
- מהתבוננות בהיגדים המרכיבים את המדד "מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות" נראה, כי בשני מגזרי השפה (ובעיקר בדוברי עברית) נצפו שיעורי דיווח גבוהים יותר על ההיגדים שעסקו בציפיות המורים להתאמץ בלימודים ובמתן הרגשה שאפשר להצליח בהשוואה להיגדים העוסקים בהתעמקות של התלמידים בנושאים שמעניינים אותם ובמתן תחושה שהדעות שלהם חשובות.

לסיכום,

- כ-75% מן התלמידים בשכבת הגיל ה'-ו', כ-60% מבין תלמידי ז'-ט' וכ-50% מבין תלמידי י"א דיווחו על מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה. עם העלייה בשכבת הגיל נרשמה ירידה ברמת העניין והסקרנות בלמידה.
- כ-80% מבין התלמידים בשכבת גיל ה'-ו' וכ-63% בשכבות גיל ז'-י"א דיווחו על מאמצים שבית הספר משקיע בעידוד מוטיבציה וסקרנות ללמידה. גם כאן, תלמידים בשכבות הגיל הנמוכות יותר דיווחו בשיעורים גבוהים יותר על המדד בהשוואה לתלמידים בשכבות הגיל הבוגרות יותר.
- בשני מגזרי השפה נצפו שיעורי דיווח גבוהים יותר על ההיגדים שעסקו בציפיות המורים להתאמץ ולהצליח בלימודים בהשוואה להיגדים העוסקים בעידוד התלמידים בהתעמקות בנושאים שמעניינים אותם ובמתן חשיבות לדעותיהם של התלמידים.
- זאת ועוד, בשני המדדים המסכמים "מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות" ו- "מסוגלות, סקרנות ועניין בלימודים" נרשמו שיעורי דיווח גבוהים יותר בקרב תלמידים דוברי ערבית בהשוואה לדוברי עברית בכול שכבות הגיל. כמו כן, לא נצפו שינויים משמעותיים בשנים תשע"ה-תשע"ז בשיעורי הדיווח במדדים "מאמצי בית הספר לעידוד מוטיבציה וסקרנות" ו- "מסוגלות, סקרנות ועניין בלימודים" למעט ירידה בקרב דוברי ערבית בחט"ב ובחט"ע.